

เนื่องในศุภวรมงคลวันรัชดาภิเษก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ขออัญเชิญพระราชดำรัส และพระบรมราโชวาท

บางตอน ที่เกี่ยวกับการบริหาร การปกครอง และการพัฒนา

ที่พระราชทานในวโรกาสต่าง ๆ ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2511

จนถึงเดือนพฤศจิกายน 2513*

และ

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร

ของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ที่พระราชทานในวันพฤหัสบดี ที่ 19 พฤศจิกายน 2513

มาลงในวารสารพัฒนบริหารศาสตร์เพื่อเป็นศิริมงคล

และเพื่อประโยชน์ในทางวิชาการตลอดจนในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาประเทศ

(*คัดลอกบางตอนมาจากหนังสือ ประมวลพระราชดำรัส และพระบรมราโชวาทที่
พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2511 จนถึงเดือนพฤศจิกายน 2512
และหนังสือประมวลพระราชดำรัส และพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ
ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2512 จนถึงเดือนพฤศจิกายน 2513 ของสำนักราชเลขาธิการ)

...ความเจริญของประเทศชาติเป็นความเจริญส่วนรวม ซึ่งเกิดจากผลงานหรือผลของ
การกระทำของคนทั้งชาติ ถือได้ว่า ทุกคนแบ่งหน้าที่กันทำเพื่อประโยชน์ให้แก่ชาติ ตามความ
ถนัดและความสามารถ และต่างคนต่างก็ได้เกื้อกูลกันและกัน ไม่มีผู้ใดจะอยู่ได้และทำงานให้
แก่ประเทศชาติได้โดยลำพังตนเอง เพราะฉะนั้น ในการทำงานจะออกไปประกอบการทำงานต่อไป

ขอให้คำนึงถึงความจริงข้อนี้ให้มาก พิจารณาให้เห็นความสำคัญของผู้อื่น ให้รู้จักนับถือผู้อื่น ใช้ความมีเหตุผลและความร่วมมือกันในการบริหารงานทั้งปวง เพื่อจักได้สามารถสร้างความสำเร็จให้แก่ตนเองและจรรโลงประเทศชาติของเราให้ดำรงมั่นคงอยู่ตลอดไป

พระบรมราโชวาท

ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วันศุกร์ ที่ 10 กรกฎาคม 2513

. . . ขอแสดงความชื่นชมกับบัณฑิตผู้ได้รับเกียรติและความสำเร็จในการศึกษา ความสำเร็จครั้งนี้ แต่ละคนควรถือว่าสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นเส้นทางที่จะช่วยให้สามารถดำเนินไปสู่การงานที่กว้างขวางยิ่งใหญ่ต่อไปในกาลข้างหน้า และควรจะสำนึกด้วยว่าการที่มีความสำเร็จนี้ นอกจากอาศัยสติปัญญาความสามารถของตนเองแล้ว ยังได้อาศัยความอุปการะเกื้อกูลจากผู้อื่นอีกด้วย ผู้ที่ช่วยเหลือโดยตรง ก็มีบิดามารดา ผู้ปกครอง ถัดมาก็มีครูบาอาจารย์ ซึ่งทุกคนจะได้มองเห็นแล้ว แต่ยังมีผู้ช่วยเหลืออื่นอีกเป็นอันมาก ที่ได้อุปการะท่านโดยทางอ้อม ซึ่งท่านอาจนึกไปไม่ถึง บุคคลทั้งนั้นคือประชาชนคนไทยทั้งหมด ประชาชนเป็นผู้เสียภาษีอากรให้แก่รัฐ ซึ่งได้นำมาบำรุงการศึกษา ทำให้ท่านสามารถเข้าศึกษาในสถานศึกษาทุกระดับได้ และโดยเฉพาะระดับอุดมศึกษาที่ท่านสำเร็จแล้วนี้ ก็ต้องให้เงินทองมิใช่น้อย ดังนั้นท่านไม่ควรลืมว่าประชาชนทุกคนเป็นผู้มีอุปการคุณ เป็นผู้มีส่วนในความสำเร็จของท่าน

พระบรมราโชวาท

ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วันพฤหัสบดี ที่ 26 ธันวาคม 2511

... ผู้ที่สำเร็จการศึกษาชั้นสูงเช่นท่านทั้งหลาย เป็นผู้มีส่วนบริหารประเทศทั้งในวันนี้ วนหน้าด้วยกันทุกคน จึงต้องรู้จักและต้องสามารถพึ่งตนเอง มิฉะนั้นประเทศชาติอาจเป็น อันตรายไปได้เพราะการบริหารงานของท่าน การพึ่งตนเองนั้นขึ้นอยู่กับคุณสมบัติประจำตัว บุคคลสองอย่าง คือ ความสามารถนำวิชาการที่ได้ศึกษา มาใช้ในการปฏิบัติงานประการหนึ่ง ความฉลาดที่จะวินิจฉัยให้เห็นทางเสื่อมทางเจริญ พร้อมทั้งทางที่จะให้ฟื้นความเสื่อม ดำเนิน ไปให้ถึงความเจริญ อีกประการหนึ่ง ประการแรกเป็นเรื่องของการให้การศึกษา เช่นที่ท่าน ได้รับมาเป็นลำดับจนจบชั้นอุดมศึกษานี้ แต่ประการที่สองเป็นเรื่องของการฝึกหัดคิดใคร่ครวญ ให้เข้าใจแจ้งชัดในเหตุที่แท้ในผลที่แท้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการทำงานทั้งปวง และเป็นเครื่องบันทึาผลสำเร็จที่ดี ที่เป็นประโยชน์แท้จริงทุกอย่าง

พระบรมราชาโชวาท

ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วันพฤหัสบดี ที่ 18 ธันวาคม 2512

... การที่จะดำเนินให้ถึงความสำเร็จในชีวิตและการงานนั้น นอกจากอาศัยวิชาความรู้ และความตั้งใจจริงแล้ว บุคคลยังต้องอาศัยความฉลาดรอบคอบและความคิดพิจารณาด้วย เสมอไป การกระทำใด ๆ ก็ตาม ถ้ารู้จักประเมินผลดีและผลเสียของการกระทำให้เหมาะสม แก่กรณีแล้ว ย่อมจะให้ผลดีทั้งแก่ส่วนตัวและส่วนรวม ข้าพเจ้ากล่าวเช่นนี้ มิใช่ประสงค์ ให้ท่านมีความลังเล หรือทกลองให้ท่านปฏิบัติจนต้องเสียเวลาเปล่า เรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รอบตัวเราทุกวี่ทุกวัน เป็นข้อมูลที่จะประเมินผลได้อย่างดีที่สุดอยู่แล้ว ท่านจะประเมินผล จากข้อมูลนั้น ๆ ได้ไม่ยากนัก เพียงแต่รู้จักนำมาคิดพิจารณาโดยสม่ำเสมอ ท่านก็จะเห็นวิถี ทางที่ถูกต้อง และจะสามารถนำความคิดและวิชาการมาปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองแก่ชาติ บ้านเมืองได้อย่างเต็มที่

พระบรมราชาโชวาท

ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วันพฤหัสบดี ที่ 6 สิงหาคม 2518

... ข้าพเจ้าอยากให้ทุกคนนึกถึงกฎแห่งเหตุผล ว่าผลเกิดขึ้นเพราะเหตุ คือ การกระทำ และผลนั้นจะเป็นผลดีหรือผลเสียก็เพราะกระทำให้ดีหรือให้เสีย ดังนั้นการที่จะทำงานใดให้บรรลุผลที่พึงประสงค์ จะต้องพิจารณาถึงวิธีการที่เหมาะสมก่อนเป็นเบื้องต้น แล้วลงมือกระทำตามหลักแห่งเหตุผลด้วยความตั้งใจจริงและด้วยความสุจริต งานของแต่ละคนจึงจะเป็นผลดี และเชื่อได้ว่าผลงานของแต่ละคนจะประมวถกัน เป็นความเจริญมั่นคงของบ้านเมืองได้ดังปรารถนา...

พระบรมราโชวาท

ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วันพฤหัสบดี ที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๑๓

... ผู้ที่สำเร็จการศึกษาชั้นอุดมศึกษาแล้วนี้ ควรจะได้รับใช้บ้านเมืองในงานที่สำคัญ เพราะมีโอกาสดูได้ศึกษามาก ข้าพเจ้าใคร่จะให้ข้อคิดก่อนที่จะออกปฏิบัติงานว่าการทำงานยาก ลำบากกว่าการเรียน การเรียนนั้นเรียนตามหลักสูตร หรือเรียนวิชาต่าง ๆ ตามที่ทางมหาวิทยาลัย จัดลำดับให้ แต่การทำงานไม่มีหลักสูตรวางไว้ จำจะต้องใช้ความริเริ่มและความคิดพิจารณาด้วยตนเอง ในอันที่จะทำอะไร อย่างไร เมื่อใด หากไม่รู้จักพิจารณาใช้ให้ถูกช่องถูกโอกาส ถึงมีวิชาอยู่ ก็ไม่เป็นผลแก่งานและแก่ตัวนัก ผู้ที่ออกทำงานแรก ๆ มักมีปัญหาคัดข้องในการทำงานเสมอเพราะเหตุนี้ และส่วนมากที่เดียวพากันบ่นว่ากล่าวร้ายถึงระเบียบงานและหัวหน้างาน ว่าเก่าแก่ล้าสมัย หรือว่าไม่เหมือนแบบแผนการทำงานของประเทศนั้นประเทศนี้ แล้วเลยทอดทิ้งไม่ทำงาน ไม่ร่วมงาน หรือซ้ำร้ายวางตัวเป็นปฏิปักษ์ตักที่หนึ่งเป็นคนมือไม่พายเท้าราน้ำไป ข้าพเจ้าขออย่าให้บัณฑิตใหม่ต้องตกอยู่ในสภาพเช่นนี้ ขอให้ออกปฏิบัติงานด้วยความเข้มแข็ง ด้วยความตั้งใจจริง และที่สำคัญที่สุด จงรู้จักใช้ความคิดพิจารณา เพราะปัญหาที่เกิดจากความ คิดพิจารณาอันรอบคอบแล้ว จะช่วยให้สามารถใช้ความรู้อย่างถูกต้อง และเป็นปัจจัยแก้ปัญห การงานรวมทั้งปัญหาในชีวิตที่ประเสริฐกว่าเครื่องคำนวณใด ๆ ทั้งหมด...

พระบรมราโชวาท

ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วันพฤหัสบดี ที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๑๓

...ทุกส่วนราชการจะต้องร่วมมือกัน มิฉะนั้นประเทศชาติจะล่มจม แต่ละคนมีหน้าที่ที่จะต้องทำ ต้องทำให้ดีที่สุด แต่เท่านั้นยังไม่พอ ต้องนึกด้วยว่างานของตัวจะต้องสัมพันธ์กับงานของคนอื่น เพราะถ้าไม่สัมพันธ์กับงานของคนอื่น งานที่ตัวทำอาจเปล่าประโยชน์ก็ได้ หรือถ้าไปเป็นเกลียวกับหน่วยอื่นก็อาจเป็นผลร้ายยิ่งขึ้นไปอีก....

พระบรมราโชวาท

พระราชทานแก่ผู้เข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน

วันอังคาร ที่ 11 มีนาคม 2512

...ซึ่งราชการนี้เป็นงานที่กว้างขวางมาก ถ้าแต่ละคน ๆ ทำงานในหน้าที่ด้วยความเข้มแข็งด้วยความสุจริตแล้วส่วนทั้งหมดของราชการก็ก้าวหน้าดี เป็นที่เชื่อถือของประชาชน และเป็นผลดีในทางที่จะสร้างให้บ้านเมืองเจริญก้าวหน้า มีความเรียบร้อย มีความปลอดภัย แต่ละคนจึงมีหน้าที่โดยเจาะจงว่า ต้องทำหน้าที่เพื่ออะไร เป็นเกียรติแก่ตัวเองและการเสริมสร้างให้ราชการมีประสิทธิภาพ ถ้าคนหนึ่งคนใดทำไม่ได้ ก็อาจทำให้ส่วนรวมปั่นป่วนไปก็ได้ ฉะนั้นทุกคนก็ต้องทำหน้าที่ของตนด้วยความเข้มแข็ง ด้วยความเสียสละ ด้วยความสุจริต เพื่อให้ส่วนรวมมีความเข้มแข็ง และการที่ทำให้ส่วนรวมของราชการมีความเข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับของประชาชนนั้น จะสะท้อนและเป็นผลดีแก่แต่ละคน แต่ละบุคคลโดยเฉพาะผู้ที่ปฏิบัติงาน เพราะว่าเราจะมีความภูมิใจได้ว่า เราทำราชการดีที่สุดส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งของงานราชการจะได้ผลดี ทำให้บ้านเมืองมีความมั่นคง

พระบรมราโชวาท

เนื่องในโอกาสพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์แก่ข้าราชการ

ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน

วันจันทร์ ที่ 19 ตุลาคม 2513

... แม้ผู้ใดจะอยู่ในหน้าที่ใดก็ล้วนเป็นผู้ใหญ่ เป็นผู้ที่ม่ประสบการณ์มาแล้ว ก็ขอให้ช่วยกันคิด ช่วยกันพิจารณาว่าเราจะแก้ไขกฎเกณฑ์อย่างไร เพื่อให้งานการทุกชิ้นได้ลุล่วงไปโดยดี โดยมีเหตุผล และโดยมีการสัมพันธ์กัน ถ้าเราต่างคนต่างทำงาน ก็มีหน้าที่สมาชิกทำแต่ของตนเอง บอกว่าเป็นระเบียบการของเรา ไม่คำนึงถึงว่าเราจะช่วยกันอย่างไรเพื่อที่จะให้ระเบียบการทั้งหมดสัมพันธ์กันด้วยความร่วมมือทุกฝ่าย บ้านเมืองก็จะไปไม่ได้เรียบร้อย จึงขอให้ทุกท่านที่อยู่ในที่นี้ ซึ่งก็เป็นผู้ใหญ่ เป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ถ้ามีสิ่งใดที่คับข้อง แม้จะไม่ใช่เรื่องของตน ก็ขอให้พิจารณาและปรึกษาหารือกัน เพื่อที่จะให้มีการแก้ไขให้ได้ และให้งานลุล่วงไปโดยดียิ่งขึ้น...

พระบรมราชาวาท

ในโอกาสพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์แก่ข้าราชการ

ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน

วันพฤหัสบดี ที่ 23 กรกฎาคม 2518

... ในด้านการปกครองนั้นก็สำคัญที่จะใช้หลักกฎหมาย ข้อนั้นจะต้องใช้คำที่ไม่ค่อยดี คือความขัดแย้ง ต้องขอให้พิจารณาคำนี้ให้รอบคอบสักหน่อย ได้เห็นมากเหมือนกันว่าถ้าปกครองด้วยหลักที่แข็งแรงแล้วแม้ว่าจะทุจริตเท่าไร ๆ ทุกสิ่งทุกอย่างก็พังหมด จึงต้องมีความขัดแย้ง ก็ขัดแย้งในทางที่ดี เพราะความขัดแย้งนี้ใช้ในทางดีก็ดี แต่ถ้าใช้ในทางขัดแย้งตามใจตัวก็อาจกลายเป็นทุจริตไป จึงใช้ลำบากยิ่งนัก ยิ่งควมมีความกดดันต่าง ๆ อยู่ก็จะมีความทุจริตไปได้ง่าย ๆ...

พระราชดำรัส

พระราชทานแก่คณะกรรมการจัดงาน "นิตินาถ์รฎพหฯ"

ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน

วันพฤหัสบดี ที่ 18 มีนาคม 2518

... การที่เราวางโครงการพัฒนาต่าง ๆ ขึ้น และเร่งรีบดำเนินอยู่ในเวลานี้ ก็เพื่อปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่แล้ว ซึ่งเป็นทรัพยากรตามธรรมชาติ ให้สามารถอำนวยประโยชน์แก่ประเทศและประชาชนส่วนรวมให้ได้มากที่สุด แต่การพัฒนาเช่นนี้ นอกจากจะได้รับผลดีตามความประสงค์ อาจกระทบกระเทือนถึงประโยชน์อย่างอื่น ๆ ด้วยก็ได้ เช่นการสร้างเขื่อนกั้นน้ำเพื่อประโยชน์ต่าง ๆ อาจทำความเสียหายให้แก่การประมงหรือการเพาะปลูก ก่อความเดือดร้อนแก่ราษฎรที่อยู่ในเขตโครงการนั้นได้ และมีตัวอย่างมาแล้ว จำเป็นที่เราจะต้องแก้ไข ดังนั้นเราจึงต้องการนักวิชาการทุก ๆ สาขา เพื่อที่จะมาวางโครงการที่รอบคอบและแก้ไขสิ่งที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายนั้น ช่วยกันให้ความรู้ความคิดที่ถูกต้องตามหลักวิชาแก่ราษฎร แนะนำวิธีการทำงานอาชีพ ให้รู้จักแก้ไขอุปสรรคขัดข้อง หรือเปลี่ยนการงานให้เหมาะสมเป็นประโยชน์ดีกว่าเก่า

พระบรมราโชวาท

ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วันพฤหัสบดี ที่ 10 กรกฎาคม 2512

... งานพัฒนาบ้านเมืองนั้นต้องอาศัยบุคคลสองประเภทคือนักวิชาการกับผู้ปฏิบัติ นักวิชาการเป็นผู้วางโครงการ เป็นผู้นำ เป็นผู้ชี้ทาง เป็นที่ปรึกษาของผู้ปฏิบัติ ส่วนผู้ปฏิบัติเป็นผู้ลงมือลงแรงกระทำงานงานจะได้ผลหรือไม่เพียงไรขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทั้งสองฝ่ายนี้ ถ้ามีความเข้าใจและร่วมมุงกัน ก็ไม่มีอุปสรรค ได้ผลงานเต็มเม็ดเต็มหน่วย แต่ถ้าหากไม่เข้าใจกัน ก็เกิดอุปสรรคล่าช้า ซึ่งมีปรากฏอยู่เสมอ และจำเป็นจะต้องแก้ไข

พระบรมราโชวาท

ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วันพฤหัสบดี ที่ 10 กรกฎาคม 2512

... ปัญหาในการพัฒนาชนบทนี้ต้องนึกถึงว่าทำไม ทำอย่างไร และทำที่ไหน เมื่อไร ทำเมื่อไรนั้นตอบได้ง่ายที่สุด เพราะว่าเป็นการเร่งรัดพัฒนา จึงต้องบอกว่าทำเดี๋ยวนี้ ทำที่ไหน ก็อยู่ในชื่อของพัฒนาชนบทแล้ว ทำตามชนบท ทำอย่างไร อันนี้เป็นสิ่งที่ยังมีปัญหามาก ทำไม อันนี้เป็นเรื่องต้องคิด ตามปรกติสำหรับเราซึ่งเป็นผู้ที่จะต้องปกครองและจะต้องให้ความเจริญแก่บ้านเมือง "ทำไม" นี้ไม่ควรจะมีปัญหาแน่ แต่ก็เกิดปัญหาเหมือนกัน เพราะว่าการศึกษาความเจริญการพัฒนาไปสู่ชนบทหมายถึง ไปสู่ประชาชนในชนบทนั้น มีเหตุผลหลายประการ เหตุผลใหญ่ที่สุดข้อแรกก็คือมนุษยธรรม ความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ที่อยู่ร่วมประเทศกับเราซึ่งถ้าพูดถึงทางหนึ่งก็เป็นเพื่อนร่วมชาติ ถ้าพูดอีกทางหนึ่งก็เป็นผู้ที่เรารู้ว่าอยู่ในความแร้นแค้น ก็ถ้าเรามีเมตตาแล้ว จำเป็นที่ทางราชการซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้มากกว่า เป็นผู้ที่มีฐานะดีกว่า ควรจะไปช่วย แต่มนุษยธรรมเห็นกันไม่ได้ และก็ออกจะเรียกว่าเป็นอุทมคติขั้นสูงมาก จะไปขอให้ทุกคนทำทุกอย่างช่วยมนุษยธรรมเท่านั้นเองอาจไม่ได้ ทั้งเจ้าหน้าที่ไทยทั้งเจ้าหน้าที่ต่างประเทศที่มาเร่งรัดพัฒนานั้นก็ทำด้วยมนุษยธรรมแต่แล้วก็ทำด้วยหน้าที่ของตัวเอง อย่างเจ้าหน้าที่ต่างประเทศที่มาช่วยเราในขณะนี้ ก็เพราะว่าเป็นนโยบายของรัฐบาลของเขาที่จะมาช่วยการพัฒนาประเทศของเรา โดยที่เหตุผลทางการเมืองและในทางการปกครอง รัฐบาลเขาต้องมาช่วยเราเพราะเขาถือว่าเราเป็นพันธมิตร และถ้าเรามีความหายนะเขาจะเดือดร้อนไปด้วย จึงเป็นนโยบายของรัฐบาลเขาที่จะช่วยเรา นโยบายของรัฐบาลไทยก็เช่นเดียวกัน ถ้าเราไม่ไปช่วยพัฒนาชนบท ประเทศไทยก็ต้องหายนะจึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องไปพัฒนา อันนี้เป็นเหตุผลแรกของทำไม เหตุผลที่สองที่จะต้องพัฒนาชนบทนั้นก็เพื่อความปลอดภัยของบ้านเมืองเพื่อความก้าวหน้า นอกเหนือจากมนุษยธรรม เพราะว่าถ้าบ้านเมืองเรามีความเจริญ มีความมั่นคงก็ทำให้เราอยู่ได้ ทั้งผู้ที่อยู่ในกรุงทั้งอยู่ในเมือง ทั้งมีผู้ที่มีฐานะดี หรือฐานะปานกลางก็อยู่ได้เมื่อประเทศมีความสงบสุข มีความมั่นคงที่เป็นปัจจัยสำคัญคือความมั่นคงของประชาชนทั่วไปในชนบท เพราะประชาชนในชนบทเป็นประชาชนส่วนใหญ่ เป็นประชาชนส่วนรวม และประชาชนส่วนรวมหรือประชาชนทั้งหมดนั้นคือชาติ เราจึงต้องปฏิบัติให้ชาติคือให้ประชาชนส่วนรวมมีความมั่นคง เพื่อเราจะอยู่ได้ นี่เป็นเหตุผลที่สองที่เราจะต้องพัฒนา....

พระบรมราชาวาท

พระราชทานแก่คณะผู้บริหารงานเร่งรัดพัฒนาชนบท ระดับผู้ว่าราชการจังหวัด

ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน

วันศุกร์ ที่ 13 มิถุนายน 2612

... ถ้าเราอยากเป็นประชาธิปไตยหรืออยากที่บ้านเมืองมีเสรีในความคิด ก็ต้องนึกเหมือนกันว่าการ ออกความคิดเห็น หรือ แสดงออกมานั้นเรามีเสรีภาพของเราจริงหรือเปล่า เสรีภาพของเราอาจเป็นการจำกัดเสรีภาพของคนอื่นได้.... ทุกวันนี้ที่บอกว่าเมืองไทยอยู่ในระบอบที่ไม่ใช่ประชาธิปไตยหรืออะไรก็ตาม นั้นอาจเป็นจริงได้ ถ้าแปลคำประชาธิปไตยมาจากฝรั่ง แต่ขอให้เรานึกถึงว่า เวลาเราออกความคิด เราถูกบังคับอะไรหรือเปล่า เราก็ยังออกความคิดได้ นั้นเรียกว่าเรายังเป็นประชาธิปไตย ฉะนั้นจึงได้พูดในทางขอร้องที่จะให้ทุกคนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีอายุน้อย ๆ จนถึงอายุมาก ๆ ให้ร่วมมือกันปฏิบัติงานและพยายามที่จะทำให้มีความเรียบร้อยเพื่อประโยชน์ของแต่ละคนแต่ละคนจะได้สามารถมีเสรีภาพมากที่สุดที่จะมี ได้โดย ไม่มีความนับถือ ไม่เบียดเบียนเสรีภาพของผู้อื่น ..

พระราชดำรัส

พระราชทานแก่ผู้แทนองค์การศาสนาและผู้แทน
สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้า ฯ ถวายพระพรชัยมงคล
เนื่องในการเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาผกาภิรมย์
วันพฤหัสบดี ที่ 4 ธันวาคม 2512

.. คำว่าพอสมควรมันเป็นหัวใจของประชาธิปไตย เพราะว่าการเลือกตั้งก็ตามหรือการถกเถียงอะไรทุกสิ่งทุกอย่างก็ตาม ต้องได้ผลพอสมควรทั้งนั้น ถ้าไม่ได้ผลพอสมควรได้ผลร้อยเปอร์เซ็นต์ เชื่อได้ว่ามีพลร่ม เชื่อได้ว่าทูลจรีต เชื่อได้ว่าไม่ใช่ประชาธิปไตยเพราะทุกคนมีผลประโยชน์ มีความต้องการแตกต่างกัน แล้วก็เมื่อมีเสรีภาพความแตกต่างนั้นอาจทำให้เบียดเบียนกันได้ ก็ต้องมีผลพอสมควร หมายความว่าเป็นที่พอใจของแต่ละคนพอสมควร จึงจะมีความเรียบร้อยมีความสงบ ถ้าแต่ละคนเห็นแก่ตัวมีแต่จะเอาผลเต็มที่สำหรับตัว เชื่อว่าอีกคนหนึ่งเขาก็เดือดร้อน ประชาธิปไตยหรือความเป็นอยู่ของสังคมของชาติอยู่ที่แต่ละคนมีความสุขพอสมควรจะได้ไม่ใช่เบียดเบียนกันอย่างเบียดเบียน ก็หมายความว่าทุกคนก็ต้องร่วมมือกันช่วยกัน ตัวใครตัวมันก็ไม่ได้ ก็ต้องถือเป็นหลักว่าเราต้องช่วยกันทำ ผู้ที่มีความคิดความรู้ก็ควรที่จะคิดให้มากหน่อยแล้วก็พยายามที่จะจัดการหรือทำให้เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีพอสมควร .

พระบรมราชโองการ

พระราชทานแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในโอกาสเสด็จ ฯ
ไปทรงดนตรี
ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
วันเสาร์ที่ 1 มีนาคม 2512

พระบรมราชาโชาท

ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

วันพฤหัสบดี ที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2513

ข้าพเจ้าและพระราชินีมีความยินดี ที่ได้มาร่วมในพิธีมอบปริญญาบัตรและประกาศนียบัตรของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ซึ่งจัดขึ้นเป็นวาระแรก และขอขอบใจที่สถาบันให้ปริญญาภักติมงคลแก่เราในครั้งนี้ด้วย

ตามที่อธิการบดีกล่าวถึงการจัดตั้งสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ว่ามีความเกี่ยวข้องอยู่กับข้าพเจ้านั้น ขอกล่าวเสริมว่า เดิมทีเดียว ข้าพเจ้าตั้งข้อคิดเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศไว้ว่า ในการทำโครงการพัฒนาเศรษฐกิจต่าง ๆ จะต้องอาศัยใช้ข้อมูลที่ถูกต้องเป็นหลัก และจะต้องใช้นักสถิติที่มีความรู้ความสามารถขั้นสูงเป็นผู้ปฏิบัติ ในประเทศไทยนั้น นักสถิติดังกล่าวยังหาได้น้อย ถ้าจะหาให้ได้เพียงพอ ก็จะต้องส่งนักสถิติออกไปศึกษา ณ ต่างประเทศ ให้เขามีโอกาสเข้าศึกษาเพิ่มเติม และนำวิชาความรู้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ เมื่อได้แสดงความกิตติแก่นักเศรษฐกิจสำคัญของไทย คือ หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ ก็สนับสนุนความคิดนั้น ต่อมาข้าพเจ้ามีโอกาสได้แสดงความกิตติแก่นายเดวิด รอกกีเฟลเลอร์ อีก นายเดวิด รอกกีเฟลเลอร์ ให้ความเห็นว่าจะให้ผู้เชี่ยวชาญมาสำรวจภาวะเศรษฐกิจและมาทำการสอนในประเทศไทย จะได้ประโยชน์ยิ่งกว่าส่งคนออกไปต่างประเทศ แล้วนายเดวิด รอกกีเฟลเลอร์ เลือกเพื่อนานักเศรษฐกิจและนักบริหารที่มีชื่อเสียงที่สุดคนหนึ่งของสหรัฐอเมริกา คือ ดอกเตอร์ สเตซี เมย์ ให้เข้ามาช่วยเหลือ ดอกเตอร์ สเตซี เมย์ เข้ามาพบข้าพเจ้าและมาสำรวจ แล้วทำรายงานเสนอว่า รัฐบาลควรจะดำเนินการอย่างไรในการจัดตั้งสถาบันการศึกษาที่ต้องการ ที่สุดเมื่อรัฐบาลรับไปดำเนินการ ก็ได้รับความร่วมมือช่วยเหลือจากมูลนิธิฟอร์ดอีกทางหนึ่ง และตั้งสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์นี้ขึ้นได้สำเร็จ เป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงเพื่ออบรมวิชาเศรษฐกิจตลอดจนวิชาการบริหาร สำหรับผู้ที่จะมีหน้าที่พัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ นับเป็นความสำเร็จที่น่ายินดีอย่างยิ่ง